

Posudek na diplomovou práci Michaely Roubalové „Předpoklady a bariéry zaměstnávání cizinců v České republice (case study Praha)“

Předložená diplomová práce má 121 stran, včetně bohatého seznamu literatury a příloh. Členěna je do 9 kapitol, z nichž 7 tvoří vlastní práci, zbytek jsou přílohy a literatura.

Nedílnou a stěžejní součástí mezinárodní migrace je působení cizinců na trhu práce, ať se jedná o zaměstnance, živnostníky anebo nelegálně pracující migranty. Pracovní migrace lze zkoumat z několika pohledů: buď z pohledu migrantů anebo jejich zaměstnavatelů. Téma práce si autorka vybrala po konzultacích na Ministerstvu práce a sociálních věcí. Původní záměr soustředit se na překážky a bariéry zaměstnávání cizinců vyplývající z pilotního projektu „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“ byl nakonec rozšířen o obecnější témata, zejména o analýzu a zpětnou reflexi zaměstnavatelů k zaměstnávání cizinců. Jedná se o první práci, která se snaží na odborné úrovni analyzovat výše uvedený projekt a současně i postoje zaměstnavatelů.

V úvodu práce jsou definovány cíle, z kterých následně vyplývají výzkumné otázky. Dobrou orientaci v teoretických přístupech vysvětlujících chování cizinců na trhu práce a jejich zaměstnavatelů prokázala jejich vhodným použitím. Autorka tak na základě prostudovaných teoretických principů formuluje 6 hypotéz. Přináší jiný pohled na rozdělení migračních teorií. Pracovní migraci tak vysvětluje pomocí 4 přístupů Gosse a Liguista (1995), které se však v důsledku v mnohém neliší od zavedeného členění teorií mezinárodních migrací od Masseyho a kol (1993). Zmíněny jsou ještě další teorie a koncepty zaměřené na integraci migrantů na trhu práce (např. „human capital migration model“, model asymetrických informací, modely zaměřené na „diskriminační chování“ či „sebezaměstnávání“) a okrajově ještě ekonomické přístupy, týkající se dopadů zaměstnávání cizinců na hostitelskou společnost. Následují tři kapitoly, které přibližují samotnou problematiku pracovní migrace v ČR. Vhodně je zařazena kapitola 3 vysvětlující např. aktuální legislativní podmínky zaměstnávání cizinců, doplněná o celou škálu administrativních postupů nutných pro realizaci samotného zaměstnání. Kapitola je doplněna o další zkoumanou možnou formu zaměstnání, tj. výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků, kde jsou uvedeny též zahraniční projekty nábory pracovních sil, z kterých se při jeho tvorbě v ČR vycházelo.

Čtvrtá kapitola je věnována charakteristice pracovní migrace, zejména se jedná o popis typu vykonávané práce v závislosti na státní příslušnosti cizinců. Logicky navazuje kapitola pátá, kde jsou v úvodu popsány datové zdroje, chybí však kritičtější pohled na možnosti získávání dat, např. když jeden cizinec má více živnostenských oprávnění a ve statistice je tudíž uváděn několikrát. Převažují informace o vývoji struktury ekonomických aktivit a územního rozmístění pracujících cizinců v rámci ČR.

Jádro práce však tvoří kapitola 6. Jedná se o vlastní empirické šetření dvojího typu: dotazníkový průzkum provedený prostřednictvím elektronické pošty, který je doplněn kvalitativním šetřením, tj. 10-ti strukturovanými rozhovory. Sestavení dotazníku a struktura rozhovoru vycházela jak z teoretického rámce (Disman 1998) tak i ze zahraničních výzkumů (např. v Londýně či finské provincii Ostrobothnia), jejichž výsledky a vzájemné porovnání s pražským šetřením v jedné z podkapitol uvádí. Zde je třeba vyzdvihnout velký kus odvedené práce při konstrukci dotazníku, sběru dat a rozhovorů ve vybraných firmách. Autorka se se všemi informacemi vypořádala poměrně přehledným shrnutím v podkapitole 6.5 ve formě otázek formulovaných již v úvodu práce a jejich odpovědí.

Vlastní závěr práce podává celkový přehled o problematice zaměstnávání cizinců v ČR, zejména v posledních 10ti letech. Zajímavý je vývoj ve struktuře pracujících cizinců, kde je zaznamenán pokles občanů VB a USA, naopak dochází k posílení cizinců pocházejících z Ruska, Moldávie a Mongolska. Autorka kriticky hodnotí projekt MPSV „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“ a navrhuje určitá řešení. Myšlenka řízené migrace je důležitá, avšak kritéria projektu spíše upřednostňují osoby, které na území ČR již delší dobu žijí a pracují. Neřeší se tak zájem migrantů „zvenčí“, kteří ve svém důsledku přichází do země nelegálně.

Na základě výsledku dotazníkových šetření se zaměstnavateli autorka též doporučuje určitá zjednodušení administrativních procedur nutných k zaměstnání cizinců z „třetích“ zemí. Další poznatky výzkumu hodnotí též odpověďmi na formulované hypotézy.

K práci nemám závažnějších připomínek, nicméně upozorňuji na často přebytečné „úvodníky“ k následnému textu. Čtenář se informací dozví i bez předchozího upozornování na to, co bude následovat (např. str.46). V textu jsou i některé formální chyby, zdvojování slov, (str.42). Problémem mnoha diplomových a bakalářských prací i nadále zůstává nevhodné či nedokonalé kartografické zpracování (př. Mapa 1). Tyto připomínky však nehrají příliš velkou roli ve výsledné kvalitě textu.

Pro obhajobu bych autorku požádala o odpověď na otázku, jestli, podle jejího názoru, projekt aktivního výběru pracovních sil hraje důležitou roli na trhu práce a za jakých podmínek by se jeho význam mohl zvýšit? Vzhledem k preferenci cizinců dlouhodoběji žijících na území ČR před vstupem do projektu, nebyl by projekt spíše řešením nelegální migrace?

Michaela Roubalová prokázala za celou dobu příprav a zpracování diplomové práce samostatnou a aktivní činnost ať už ve vztahu se školitelem, tak i s ostatními konzultanty. Oceňuji její komunikaci s dalšími organizacemi, jako např. IOM, MPSV a firmou Albertina, která zprostředkovala databázi podniků. Práce jednoznačně splňuje požadavky kladené na zpracování diplomové práce a doporučuji ji k obhajobě.

RNDr. Eva Janská, Ph.D.

V Praze, 21.9.2006

U